Dit wil de AfD als ze gaat regeren in Saksen-Anhalt

Achtergrond - 11 september 2026 - Auteurs: Marja Verburg, Wiebke Pittlik

Ondanks de verkiezingswinst van de AfD is het nog maar de vraag of de uiterst rechtse partij in Saksen-Anhalt gaat regeren. Het verkiezingsprogramma maakt duidelijk welke gevolgen een AfD-regering voor maatschappelijke en culturele organisaties, onderwijsinstellingen en de veiligheidsdienst zou kunnen hebben.

Migratie

Het asielbeleid wordt op nationaal niveau bepaald, maar voor de uitvoering zijn de deelstaten verantwoordelijk. Als de AfD in Saksen-Anhalt gaat regeren, komt er een ‘uitzet-offensief’, belooft het verkiezingsprogramma. Het kerkasiel - kerken die uitgeprocedeerden opvangen - wil de AfD niet accepteren. De partij zegt betrokken kerken voor de rechter te slepen.

Asielzoekers moeten worden opgevangen in grote centra buiten de steden en verplicht werken, is het plan. Een AfD-regering zal bij de landelijke politiek aandringen op het stopzetten van de tijdelijke bescherming voor Oekraïners. Bij inburgeringen moet de deelstaat ‘maximaal restrictief’ oordelen, stelt de AfD. Gemeente-ambtenaren moeten worden gestimuleerd om hun speelruimte te gebruiken om zoveel mogelijk mensen het land uit te krijgen, staat in het programma. Het helpen van illegaal verblijvende vreemdelingen wil de AfD strafbaar maken.

De partij wil dat er geen werknemers uit ‘vreemde culturen’ naar Duitsland komen. Het tekort aan arbeidskrachten, bijvoorbeeld in de zorg en de industrie, wil de AfD oplossen door een hoger geboortecijfer en door technologische oplossingen. Voor Duitse vakkrachten die het land hebben verlaten, wil de AfD een terugkeerprogramma.

Onderwijs

De AfD heeft in Saksen-Anhalt vergaande plannen voor het onderwijs. In haar verkiezingsprogramma pleit de partij voor homogene klassen, waar geen plaats is voor kinderen van vluchtelingen, en voor aparte scholen voor kinderen met een speciale behoefte. Scholen moeten leerlingen vaderlandsliefde bijbrengen en er

moet weer Russisch worden onderwezen. Verder wil de AfD de ‘schoolplicht’ vervangen door een ‘onderwijsplicht’. Dat biedt de mogelijkheid kinderen buiten het reguliere onderwijs les te geven.

In Duitsland is onderwijs de verantwoordelijkheid van de deelstaat. Deelstaatregeringen kunnen bijvoorbeeld curricula (*Lehrpläne*) aanpassen en zo inhoudelijke zwaartepunten bepalen voor scholen. Zo wil de AfD in het geschiedenisonderwijs minder aandacht voor het naziverleden en meer voor het Duitse keizerrijk. Ook wil ze een verbod op het gebruik van genderneutrale taal en regenboogvlaggen op scholen invoeren. Daarnaast kan een deelstaatregering via financiering invloed uitoefenen op de lesinhoud, bijvoorbeeld door subsidies stop te zetten voor projecten rond diversiteit of racisme.

> De uiterst rechtse AfD werd in Saksen-Anhalt op 6 september veruit de grootste partij. De uitslag leidde tot een politieke patstelling en zet ook de landelijke politiek onder druk. Lees meer op Duitslandweb

Als het aan de AfD ligt, wordt de *Schulpflicht* in Saksen-Anhalt vervangen door *Bildungspflicht*. Daar zitten juridisch nogal wat haken en ogen aan, maar onmogelijk lijkt het niet. Het is niet alleen een manier om thuisonderwijs mogelijk te maken, legde Claudia Fröb, docente van een school in Halle, aan Duitslandweb uit. “Je kunt daarmee ook mensen uitsluiten. Als er geen schoolplicht meer is, hoef je als overheid ook niet meer te zorgen voor middelen voor kinderen met een speciale behoefte op scholen. Dat is mijn grootste angst, dat er zo actief uitsluiting wordt gerealiseerd.”

Duitse deelstaatregeringen hebben verder een stem in de benoeming van schoolleiders. Ze kunnen niet zomaar leraren ontslaan, want die hebben in de meeste gevallen een ambtenarenstatus. Maar de AfD probeert al langer druk uit te oefenen op docenten en er via intimidatie voor te zorgen dat ze lessen over bijvoorbeeld politiek aanpassen.

Universiteiten en hogescholen

Voor universiteiten garandeert de Duitse grondwet vrijheid van wetenschap, onderzoek en onderwijs. Daar kan een deelstaatregering niet zo makkelijk inhoudelijk ingrijpen. Maar ook daar kan ze invloed uitoefenen via financiering. De universiteiten en hogescholen in de deelstaat hebben maandag gezamenlijk opgeroepen de reeds gemaakte afspraken (*Zielvereinbarungen*), ook over financiering, te respecteren.

De AfD wil af van diversiteitsbeleid en inclusie. Ook internationalisering aan de universiteiten vindt de partij ongewenst. Het verkiezingsprogramma gaat nog veel verder: De partij wil de bachelor- en masterstructuur afschaffen en terug naar de oude structuren. “Zodat de Duitse wetenschap weer de vrijheid heeft zichzelf te zijn.” Medezeggenschap wil ze afschaffen, omdat de studenten vooral door ‘hyperactieve, meestal linksextreme studenten’ worden vertegenwoordigd.

Verder wil de AfD een instituut voor kritisch islamonderzoek oprichten en een leerstoel voor demografisch onderzoek instellen. De partij wil dat er meer Duitse kinderen worden geboren.

Van genderstudies en postcolonialstudies wil de AfD af. Dit kan een deelstaatregering niet bepalen, maar ze zegt haar invloed als deelstaatregering op de universiteiten hiervoor te willen aanwenden. Vorig jaar heeft de AfD al via het deelstaatparlement om een inventarisatie gevraagd van studies, projecten en personen die zich hiermee bezighouden.

Het is niet te verwachten dat de universiteiten deze inhoudelijke inmenging voor lief zullen nemen. Ze kunnen bij het grondwettelijk hof van de deelstaat klagen als besluiten tegen de deelstaatgrondwet ingaan en het Constitutioneel Hof in Karlsruhe kan oordelen dat beleid in strijd is met de Duitse grondwet.

Wat nu al voorkomt, en wat naar verwachting meer zal worden, is de druk die AfD’ers uitoefenen door klachtenprocedures en rechtszaken te voeren en kwesties in het parlement aan te kaarten. Bekend voorbeeld is de prominente seksuoloog Heinz-Jürgen Voß van de hogeschool Merseburg. Hij wordt al jaren bedreigd door extreemrechts. De AfD heeft in 2023 vragen over hem gesteld in het deelstaatparlement en daarin zijn persoonlijke gegevens vermeld.

Cultuur en media

Het staat bovenaan het lijstje met 10 punten die de AfD direct wil doorvoeren: het opzeggen van het contract met de regionale omroep MDR. Dat heeft niet direct gevolgen, er geldt een lange overgangstermijn. De AfD wil de omroep ermee onder druk zetten zodat die reorganiseert, afslankt en transparanter wordt.

Cultuur- en mediabeleid is - net als onderwijs en wetenschap - de verantwoordelijkheid van de deelstaten in Duitsland. Op dit terrein kan een deelstaatregering veel bepalen.

Duitsland leidt aan een identiteitscrisis, vindt de AfD Saksen-Anhalt. Dat Saksen-Anhalt juist de modernistische kunstschool en architectuurstroming Bauhaus in Dessau gebruikt om de deelstaat aan te prijzen, is volgens het partijprogramma

een bewijs van een verstoorde identiteit. Het is niet de eerste aanval op het wereldberoemde Bauhaus vanuit de AfD. Maar de instelling heeft niet veel te vrezen van een AfD-regering. De Bauhaus-gebouwen zijn Unesco-werelderfgoed en een hele reeks cultuurinstanties heeft het de afgelopen weken voor het instituut opgenomen in een manifest.

De AfD in Saksen-Anhalt schrijft in het verkiezingsprogramma dat ze een nieuwe, patriottische cultuurpolitiek wil die het Duitse zelfbewustzijn moet herstellen. De partij wil alleen nog subsidie verstrekken aan kunst en cultuur die dit zelfbewustzijn versterken. In het theater zijn volgens de partij te weinig Duitse stukken te zien. De directeur van het theater in Maagdenburg, Julien Chavaz, waarschuwt voor een 'economische censuur': "Wat niet gesubsidieerd wordt, wordt niet opgevoerd", zegt hij tegenover radiozender Deutschlandfunk Kultur. Zijn theater krijgt een derde van zijn inkomsten uit deelstaatsubsidie. Valt dat weg, komt het theater in financiële nood.

Onder het kopje 'Mooier bouwen' hekelt de partij moderne architectuur. Ze wil in de bouwverordening opnemen dat bij publieke gebouwen traditionele bouwtechnieken worden gebruikt. Folklore wil de partij juist financieel stimuleren.

Maatschappelijke organisaties

De AfD wil subsidies voor maatschappelijke organisaties die zich inzetten voor de democratie, voor minderheden en voor meer diversiteit in Saksen-Anhalt per direct stopzetten. Een van de organisaties die met naam in het verkiezingsprogramma worden genoemd is Miteinander e.V. Een belangrijke taak van de organisatie is de ondersteuning van slachtoffers van extreemrechts geweld. Anders dan in Nederland is dat een groot maatschappelijk probleem. De binnenlandse veiligheidsdienst Verfassungsschutz noemde rechtsextremisme eerder dit jaar de grootste bedreiging voor de Duitse democratie.

In Saksen-Anhalt is extreemrechts geweld alomtegenwoordig. Het gaat om gewelddadige aanvallen op asielzoekers en migranten, linkse politici en mensen die bijvoorbeeld vluchtelingen helpen. Als organisaties als Miteinander geen geld meer krijgen, valt ondersteuning voor minderheidsgroepen weg. De angst bij migranten, moslims, lhbti+-ers en slachtoffers van extreemrechts geweld neemt daarom door de winst van de AfD toe.

De AfD wil de Landeszentrale für politische Bildung afschaffen. Ze beticht deze instelling - die over democratische basisprincipes en waarden informeert - van linkse indoctrinatie. De partij wil de instantie vervangen door een 'Landesinstitut für staatspolitische Bildung und kulturelle Identität'. In april heeft het parlement

in Saksen-Anhalt een motie aangenomen waarmee het moeilijker wordt voor een AfD-regering om de Landeszentrale af te schaffen.

Invloed op nationaal niveau

Als de AfD in Saksen-Anhalt gaat regeren, heeft ze via de Bondsraad ook invloed op de landelijke politiek. De Bondsraad, vergelijkbaar met onze Eerste Kamer, is de parlementaire vertegenwoordiging van de deelstaten. Saksen-Anhalt heeft daarin vier van de 69 zetels. Daarmee kan ze geen wetgeving blokkeren. Maar ze kan wel via de Bondsraad wetsvoorstellen indienen en op die manier invloed uitoefenen op het politieke en maatschappelijke debat. In de Bondsdag is het debat veel ruwer en harder geworden sinds de AfD er in 2017 zitting nam.

Ook kan een AfD-regering in Saksen-Anhalt invloed uitoefenen in de overlegorganen van de deelstaten. De minister-presidenten en de verschillende deelstaat-vakministers stemmen in regelmatige overleggen beleid af met elkaar. Bij de Ministerpräsidentenkonferenz (MPK) - het overleg van de deelstaatpremiers - is bij verschillende onderwerpen unanimiteit vereist om besluiten te nemen. Een AfD-premier van Saksen-Anhalt kan zo besluiten blokkeren. Ook AfD-ministers kunnen bij de deelstaat-overleggen beleid beïnvloeden.

Saksen-Anhalt zou per 1 oktober het voorzitterschap de MPK op zich nemen. Dat voorzitterschap rouleert tussen de de 16 minister-presidenten. De huidige - demissionaire - premier van Saksen-Anhalt, Sven Schulze (CDU), heeft deze week voorgesteld dat voorzitterschap aan een andere deelstaat over te dragen om niet het risico te lopen dat een AfD-minister-president straks dat overleg voorzit.

Veiligheid

De deelstaatminister van Binnenlandse Zaken gaat over het veiligheidsbeleid in Saksen-Anhalt. De AfD heeft aangekondigd de veiligheidsdienst Verfassungsschutz van de deelstaat te willen reorganiseren. Als de AfD in de regering komt, kan ze het hoofd van de Verfassungsschutz vervangen door een van de eigen mensen. Ook kan een AfD-minister de dienst opdrachten geven, bijvoorbeeld om zich niet meer op rechtsextremisme te richten. Waar ook zorgen over zijn: de veiligheidsdienst heeft de AfD in Saksen-Anhalt als bewezen extreemrechts gekwalificeerd en houdt de partij intensief in de gaten. Het is niet de bedoeling dat de partij alle informatie over dit onderzoek in handen krijgt.

De Verfassungsschutz in de deelstaat heeft ook toegang tot de informatie van andere deelstaten. Die vrezen dat informatie wordt doorgespeeld naar Russische veiligheidsdiensten of naar extreemrechtse organisaties. De deelstaatministers

van Binnenlandse Zaken hebben deze week overlegd over dit scenario. Ze kunnen informatie in hun systemen zonodig afschermen.

Overigens kan de AfD ook gevoelige informatie doorspelen aan bijvoorbeeld Rusland als ze niet regeert. Deelstaatministers en Bondsdagleden waarschuwen al langer dat AfD’ers in de deelstaatparlementen en in de Bondsdag gedetailleerde informatie opvragen over bijvoorbeeld de Duitse inzet van drones, over de digitale infrastructuur en over de energievoorziening. "Je krijgt de indruk dat de AfD met haar aanvragen een opdrachtenlijst van het Kremlin afwerkt", zei de Thüringse minister van Binnenlandse Zaken Georg Maier (SPD) daar vorig jaar over.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel:
https://duitslandinstituut.nl/artikel/68328/dit-wil-de-afd-als-ze-gaat-regeren-in-saksen-anhalt